

T r e j s i R i s

Ejmi Snou

Prevela

Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Tracy Rees

AMY SNOW

Copyright © 2015 Tracy Rees

First published in Great Britain in 2015 by Quercus
Publishing Ltd.

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Mojim roditeljima, s ljubavlju

Prolog

Januar 1831.

Orejlija Venavej nije se usudila da diše kad je na vrhovima prstiju izašla iz zagušljivog salona i odšunjala se hodnikom. U poslednjih sat vremena majka i tetke nisu na nju obraćale pažnju, ali to nije značilo da bi joj dozvolile da izađe. Majka je mislila da će je vreme zadržati unutra, da će bar jednom mirno i pristojno sedeti u uglu, kao što priliči jednoj devojčici.

Navukla je krznenu kapu preko krupnih, salonski ukovrdžanih uvojaka, a stopala uvukla u debele čizme. Ogrnula se plavim ogrtačem, isto onako brzo kao što bi s pleća zbacila svoju sudbinu, samo da je mogla, i s mukom otvorila teška vrata.

Bio je jedan od onih dana što blistaju i mame kao u raj. Sneg više nije padao, ali tlo je bilo pod debelim srebrnobelim pokrivačem. Sunce je zaslepljujuće sijalo, a svod je bio jarko, nebeski plav. Ovakvim danima se čitav svet može promeniti.

Orejlija se spustila na kolena, pa ispravila ramena i osmotrila svoje besmislene široke skute. Pokupila ih je u veliku

gomilu i potrčala kroz sneg kao nesigurna košuta, sve dok joj pluća nisu gorela od kao staklo oštrog vazduha tog blistavog dana.

Prethodne nedelje nije vidala majku pet dana. Metalni miris krvi i krici što su dopirali iz spavaće sobe sad su bili samo sećanje, a majka je ponovo bila među svojim u porodici – ali sad joj je bilo teže nego ikad ugoditi. Orejlja nije bila sigurna ni da li želi da to pokušava. U kući je bilo samo naoko vedro, a zapravo napeto.

Sunčeva svetlost se nije mogla probiti u šumu iza kuće. Ka Orejlji su se pružale grane jove pod snegom i kvrgavi tanki prsti hrasta, kao da hoće da je dohvate. Položila je ruke na njih pozdravljajući ih kao stare, utešne prijatelje. Uvojci su joj se opustili i rastešli poput zmija. Čulo se samo kreštanje kreje. Podigla se i sela na jednu nisku granu, da sluša i sanjari o vremenu kad će otići iz Hetvil korta i nikad se više neće vratiti.

Umalo se nije preturila u snežne nanose kad je začula neki nepoznat plač. Dopirao je u naletima, slab ali prodoran, pa je morala da skoči dole i pođe za njim. Osećala se kao da se neka onostrana sila s njom igra žmurke. Ponovo se začulo – pesma goblina – privlačeći je između drveća, na sunce.

Konačno se obrela na jednom brdašcu. Pred njom u snegu, migoljilo se nešto plavo i bezdlako. Na trenutak se, pod uticajem čarolije stare šume, plašila da dodirne stvaranje. Ali radoznalost je razbila čini, pa je zakoračila bliže. Bilo je to ljudsko dete, sićušna beba. Strgla je sa sebe ogrtač i zgrabila bebu iz snega. Koža joj je bila hladna kao krem od jagoda. Umotala ju je i privila uz sebe.

Nešto izrazito nije u redu, zaključila je Orejlja, kad golo novorođenče leži samo na rubu puste šume.

„Hej, ima li koga?“, pozvala je osvrćući se. „Hej?! Vaša beba je kod mene!“

Ništa sem tišine i vrane što što se podigla u vazduhu, na svilenim krilima. Beba je bila veoma hladna i gotovo da uopšte nije imala težine. Orejlja se okrenula i potrčala što je noge nose.

PRVI DEO

Januar 1848.

Prvo poglavlje

Znam da gledaju za mnom. Put iz sela je dugačak i prav. Proći će kilometri pre nego što zavije i izgubim se iz vido-kruga prozora na spratu velike kuće. Znam šta vide: nikog i ništa. Malu ali čvrstu priliku, usamljenu i u žalobnoj crnini, s krutim skutom što šušti oko čizama, umotana u ogrtač po hladnoći. Novi crni šeširić na glavi, vezan trakama koje šiba vetar. Mora da izgledam kao neutešan januarski putnik.

Mraz po poljima i smrznuti put, prazno bedno selo, i trag mojih čizama što vodi u beskraj. Tome se nadaju – da ću iščeznuti kao istopljeni otisak stope u snegu. Da mogu, udovoljila bih im. Razlog zbog kog sam bila ovde, jedina osoba koju sam ikada volela, sada leži dva metra ispod zemlje i pod gustim, tamnozelenim granjem jove, u tihom uglu crkvene porte. Juče su je tamo položili.

Vazduh je tako hladan da me suze peku u očima. U očima za koje sam mislila da su zanavek završile s plakanjem. Nakon biblijskog potopa suza koje sam prolila u poslednja tri dana, mislila sam da u mom iznemoglom telu više nema vode. Ipak,

izgleda da se život, i žalost, i zima nastavljaju. Nožni prsti su mi utrnuli dok s mukom koračam putem koji me odvodi od Orejlijinog groba i od Hetvil korta, ma koliko odbojnog, jedinog doma koji sam ikada imala.

Ubrzo se počeo spuštati mrak. Najoštriji mesečev srp koji sam ikada videla pojavio se, kao britva oštih ivica, na sivom nebu, i pred sobom sam ugledala obrise Ledivela, sledećeg sela. Pešačila sam satima.

Zaustaviću se tamo jer znam da moram, mada ne zbog potreba koje se mogu zadovoljiti hranom, pivom ili vatrom. Jeza u kostima nije ništa u poređenju s mojim smrznutim srcem, i nema tog prijatnog društva na ovome svetu koje bi mi nadoknadilo gubitak Orejlje. Ali sledeće selo je udaljeno desetak kilometara, a seoski putevi su već u senci. Bilo bi krajnje nepromišljeno nastaviti; sama mlada žena je večita meta nitkova. A premda ne verujem da će moj život ikada više nešto vredeti, ne želim da ga odbacim. Iako je otišla, Orejlja još nije sa mnom završila. Ispuniću njene želje posle smrti, do poslednjeg detalja, baš kao što sam to činila i dok je bila sa mnom.

Ušla sam u *Rouz end kraun*. S drugim, tajnim nasleđstvom od Orejlje, mogla sam priuštiti sebi *Vajt hart rojal*, hotel sa ugledom. Ali vesti putuju između Ledivela i Enderbija. Kad bi u Hetvil kortu čuli da je Ejmi Snou viđena kako uzima sobu u *Hartu*, sutradan bi već krenuli za mnom kočijom, kao psi iz pakla. Jer bi shvatili da sam nasledila više nego što se vidi.

Biće dovoljna krčma *Rouz end kraun*. Priče u sali možda nisu prefinjene za uši mlade dame koja vodi računa o svom ugledu, ali ja i *nisam* dama; to mi je mnogo puta jasno stavljeno do znanja.

Oklevala sam malo u predvorju. *Šta sam ja?* Poštovana mlada žena ili derište sa ulice? Sluškinja, sestra ili prijateljica? Moja uloga u životnoj priči Orejlje Venavej ne zbunjuje nikoga više nego mene, naročito sad kad sam pozvana da je zaključim.

„Izvolite, gospođice?“, blago me je oslovio krčmar, prilazeći, ruku sklopljenih kao u brizi da već samo njegovo prisustvo može predstavljati uvredu. Dobro mi je poznat taj osećaj.

„Hvala vam, gospodine. Treba mi, molim vas, soba da prenoćim, i možda nešto malo za večeru – ništa jako – i nešto toplo da popijem.“

„Svakako, gospođice, svakako. BELA!“ Ton dobrodošlice prešao je u urlanje i u predvorje iskoči mlada sluškinja, kao zec iz rupe.

„Bela, naloži vatru u sobi Barli, i odnesi tamo torbu mlade dame“, naložio joj je, ponovo normalnim glasom. „Smem li da vam preporučim, gospođice, da noćas večerate u Sali? Ne bih vam to inače predlagao, ali tamo gori vatra, a trebaće neko vreme dok u vašoj sobi ne bude prijatna temperatura. U Sali je mirno – mnogi su zbog hladnoće ostali kod kuće – a vi, da prostite, izgledate kao da ste se smrзли do kosti, gospođice...?“

„Snou.“

Pogledao me je, a onda mu se na licu videlo da shvata. Bela je stajala s mojom torbom u mršavoj ruci istegnutoj gotovo do poda, i piljila u mene s otvorenom znatiželjom dok joj on nije naredio da ide.

„Izvinite, gospođice Snou, ako vam je Sala prihvatljiva, ja ću vas lično uslužiti i pobrinuću se da vas niko ne uznemirava. Dok vi večerate, soba će biti spremna da vas primi.“

Zbog njegove ljubaznosti, nove suze su mi navrle na oči i samo sam vrhunskim naporom uspela da ih tamo i zadržim.

Večerala sam u Sali i mada nisam mogla mnogo da jedem, toplota i ukus jela malo su me okrepili. Nisam oklevala već sam se povukla u malu, jednostavnu sobu, u kojoj je bila, kao što su mi i obećali, podnošljiva temperatura. Ošamućena, obavila sam najosnovniju toaletu.

Dok sam pešačila, došla sam na zamisao da napišem povest o sebi i svojim putovanjima, radi osećaja da moj život ima neki smisao, neko svedočenje. Kad sam ostala sama u tišini, pritisnuo me je teret Orejljinog odsustva, ali sad nije vreme da mu podlegnem, ne tako rano, na početku potrage. Moram biti jaka.

Počela sam da pišem. Stvarno, ništa mi drugo ne preostaje.

Drugo poglavlje

Ne mogu da odolim a da ne započnem razmišljanjem o krevetima. Neumesna tema razmišljanja za jednu mladu damu, nema sumnje, pa ipak, zašto bi bila? Krevet je mesto na kom se odigrava velik deo života – rođenje i smrt, strast i sanjanje – najvažniji trenuci našeg krhkog ljudskog postojanja.

U ovoj priči nalazi se nekoliko važnih kreveta, ne samo bolesnička postelja moje gospodarice, u kojoj je provela najveći deo protekle tri godine. I moja sopstvena, prva postelja, nanos snega – drevni beli madrac na kom su počivali moja sićušna glavica i razmahani udovi, i koji je hladio moje jedno telašće dok nisam pomodrela do kosti. On mi je dao i prezime. Zaista, ne samo da mi je obezbedio prikladno prezime već predstavlja i pogodan simbol moga identiteta. Čitav moj položaj u ovom društvu koje nazivamo svetom potiče iz te bele praznine bez ljubavi.

Ne bih preživela tu meku, svetlucavu, divnu postelju – a nije ni nameravano da preživim, da se ne lažemo – da nije bilo tog svojeglavog deteta koje je retko radilo ono što mu

se kaže. To dete bilo je Orejlja Venavej, jedinica ser Čarlsa i ledi Selestine Venavej, najuglednije porodice u ovoj grofoviji.

Starmala osmogodišnjakinja bila je njihov ponos i velika briga. Visok položaj u društvu nije je impresionirao, i činilo se da je nesvesna urođenih razlika u vrednosti koje postoje među ljudskim bićima. A ja sam, naprotiv, uvek bila svesna toga da su neka deca beskrajno dragocenija od druge.

Onoga dana kad me je našla, Orejlja je bila u haljini boje bakra i u debelim čizmama s kopčama boje bakra. Ogrnuta nebo-plavim ogrtačem, na glavi je imala žučkasti krzneni šešir. Ja se toga, naravno, ne sećam, ali ona mi je ispričala. Orejlja mi je ispričala sve o početku mog života, do najsitnijih detalja, kao da bogatstvom priče hoće da mi nadoknadi nepoznati identitet.

Toga dana ju je, u pregrejanom salonu s previše ljudi, obuzela dosada. Iako je imanje bilo pokriveno najvećim snegom koji se pamti, sijalo je sunce i Orejlja je napolju lakše disala. Četiri zida bilo koje sobe nisu joj mogla pružiti horizonte za kojima je žudela – horizonte koje je mogla da odmeri pogledom, sa žudnjom da ih osvoji sopstvenim nogama. Kuvarica je oduvek govorila da je Orejlja poput divlje životinje.

Potrčala je u šumu, gde su kreje kuckale i kreštale tako svesrdno da je bilo pravo čudo što me je uopšte čula. Ali čula me je i, mada je izgubila šešir dok je posrtala kroz sneg i klizala se, našla me je – mršavu i pomahnitalu pod beskrajnim plavim nebom. Pitam se, ako sam bila svesna takvih stvari, da li mi je Orejlja u nebo-plavom ogrtaču izgledala kao božanstvo koje se stvorilo u vazduhu niotkuda.

Za razliku od beba rođaka i poznanica, na kojima se do tada temeljilo sve njeno iskustvo s malom decom, nisam bila rumena i živahna, već tanka kao cepka i modra. Niti sam bila

umotana u metre satena i čipke; bila sam potpuno gola. Vrištala sam, rekla je, kao da ću ovladati čitavim svetom.

Zato me je uvila u ogrtač i otrčala kući. Zanimajući sva pravila lepog ponašanja i obavezu da izuje čizme, uletela je u salon, gde su njena majka i tetke i dalje sedele i pričale i vezle i pričale. Snežne tragove po tepihu propratili su užasnuti uzvici, a onda je Orejlja pažljivo položila zavežljaj pored vatre i odvila ga.

Nije mogla da shvati zašto je odgovor ledi Venavej na moj dolazak bio uzvik: „*Orejlja!*“, kao da je uradila nešto istinski užasno. Nije mogla da shvati zašto je u nemilosti (a bilo je jasno da jeste) zato što je pomogla živoj duši. Niti je mogla da razume zašto je tetka Evandželin digla takvu prašinu oko izgubljenog šešira, kao da je šešir vredniji od bebe.

S vremenom su joj objasnili da ne vrede sve bebe isto, da njihova vrednost zavisi od mnogo čega, naročito od okolnosti njihovog rođenja i od toga u kakvoj su se porodici pojavile. I zaista, u svetu je bilo prostora za čitavu hijerarhiju beba. Ja sam bila posebno bezvredan primerak, neprijatan dah sramote – mada ne njihove – koji jednostavno nije ni dobrodošao ni prikladan za uzvišeno domaćinstvo Venavej.

Za svega nekoliko trenutaka od dolaska u Hetvil kort bila sam prognana u kuhinju. Nije za mene rasplamsala vatra u kaminu salona, ni meki indijski tepih. Ne, za mene su bile dovoljne ugašena ali još topla peć i vedro iz kog su na brzinu izbacili krompire. Ali Orejlja je bila uporna da pođe sa mnom, pa su me ona i kuvarica povratile u život i ružičastu boju.

Ledi Venavej je bila duboko šokirana. Ne tom grozotom koja je meni učinjena, jer je vrlo dobro znala da je čovečanstvo, izuzev najboljih porodica, uzavreli lonac nejednakosti. Ali da se posledica takve nemoralnosti pojavi na *njenom*

imanju, da kao uljez upadne u *njenu* kuću – to je bila nečuvana uvreda. Sve što je želela toga dana (a njen se muž s tim slagao) bilo je da me se reši. Postoje sirotišta i ubožnice, stvoreni da reše probleme kao što sam ja. Ali njihova voljena, najdraža Orejlja nije htela ni da čuje.

Hetvil kort se može zamisliti kao nešto kasniji Azenkur, gde se rasplamsavala i jenjavala bitka više od dve i po decenije. Jednu vojsku činili su lord i ledi Venavej: moćni, poštovani, bogati i uvek neporecivo *u pravu*. Na njihovoj strani bili su istorija, vlast i običaji. Suprotstavljena vojska bila je je Orejlja. Kao dete, a k tome i *ćerka*, nije imala nikakve šanse da nadvlada, pa ipak je odbila da to prihvati, što ju je dugo držalo.

Većina Orejljinih bitaka bila je beznačajna: oko izbora haljine, knjiga zabranjenih za čitanje, oko toga mora li ili ne da ide s majkom u prepodnevne posete u susedstvo. Nekad je pobeđivala, ali najčešće nije. Međutim, želja da mene zastupa bila je prvi od nekoliko ciljeva od kojih neće odstupiti ni po koju cenu. Ovom prilikom postigla je pobedu čistom tvrdo-glavošću, ispoljavajući gvozdenu volju, daleko od poželjne za mladu damu. Verujem da je pribegla čak i histeričnom ispadu. Međutim, baš kao što i najboljem generalu nekad treba pojačanje, tako je i Orejlja u svom pohodu dobila neočekivane saveznike.

Prvi saveznik bila je trupa sestara ledi Venavej, koje su bile u poseti. Iako su sve bile zgrožene mnome, neke su i izrazile saosećajnost prema meni, jednoj bebi – i olakšanje što me je Sudbina donela u porodicu tako izobilnog bogatstva da zacelo nikom neću biti smetnja. (Moguće je da je iza tih filantropskih osećanja vrebao nestašluk usmeren ka ledi Venavej, najponosnijoj i najlepšoj od sestara.)

Drugi saveznik bila je pojava, samo dva sata kasnije, velečasnog Čorlija. Najpre ga je zbunila graja gospođa na koju je naišao, a potom su ga zapanjile vesti koje su ga dočekale. Tvrdoglavo odsutna otkad sam stigla, iznenada se pojavila Orejlja i obavestila ga o svom otkriću. Njen živopisni opis jadne modre bebe dodatno je nakitila Gvendolin, najmlađa i najopreznija tetka. Dobri župnik takođe je bio mišljenja da me je Bog doneo Venavejevima kako bi mi sačuvao život, ali i blagoslovio ledi Venavej dragocenom prilikom da ispuni svoju hrišćansku dužnost i pruži primer celom selu.

Za Venavejeve, ugled je bio sve. Njeno gospodstvo nije imalo kud. General Orejlja je pobedila.

Treće poglavlje

Na svetlosti lampe koja je gasnula, izvadila sam jedan koverat iz džepa svoje crne haljine. Odmerila sam njegovu težinu u ruci i prisetila se čitanja Orejljinog testamenta. Činilo se da je bilo veoma davno, a zapravo se desilo juče.

Sahrana – strašan događaj – obavljena je pre podne, a onda smo se svi vratili da je oplakujemo u privatnosti. U četiri sata, okupili smo se u radnoj sobi: lord i ledi Venavej. Orejljina rođaka Mod, ja, kuvarica i gospodin Klej, učitelj u seoskoj školi. Ukratko, njeni baštinici. I Vilberfors Diterington, njen advokat, naravno.

Prostorija je sasvim odgovarala toj sumornoj prigodi. Zaista, čitava kuća, iako velelepna, bila je turobna i stroga. Nekog ko je tek stigao u Hetvil, moglo je da prevari imanje oko zdanja, koje je bilo živopisno, raskošno i ogromno. Bujna polja i talasaste šume, veličanstveni travnjaci i voćnjaci, zidom opasani vrtovi puni lekovitog bilja i ruža – sve je to bilo nepromenjeno stotinu godina. Pa ipak, lepote i obilja bilo je samo spolja.

Pročelje zdanja bilo je svakako impresivno. Međutim, kad novodošavši uđe unutra, teško se obuzda da ne uzdrhti. Dva krila kuće su zastrta čaršavima protiv prašine, jer troje Venavejevih ne može da koristi sve prostorije. Nameštaj u velikim sobama je na svoj način divan, ali isto tako staromodan i jednostavan. Stolovi su puni hrane i stolice pružaju mogućnost da sedneš, ali nedostaje svake dalje inspiracije; u Hetvilu nikome ne pada na pamet da razmotri mogućnost udobnosti ili ukrašavanja.

Od trenutka kad je Orejlja umrla, osetila sam kako se svetlost u meni gasi. I zato ona Ejmi Snou koja je juče stajala u uglu sumorne radne sobe, prezrena od svih prisutnih, više nije osećala razdiruće poglede upućene u svom pravcu. Gospodin Diterington nam je pročitao kako je Orejlja želela da razdeli svoj lični imetak, i reči su padale po meni kao pesak. Sume novca, koje je izgovorio monotonim glasom, razdeljene su u razne dobrotvorne svrhe koje je Orejlja podržavala: Društvu za obrazovanje nižih staleža, Sarijskom pokretu protiv kolere, Udruženju za unapređenje humanog smeštaja siromašnih, i tako dalje. Orejljini roditelji su zurili kroz prozor, kao i uvek nimalo oduševljeni i malo uznemireni Orejljinim dobročinstvima. A onda je gospodin Diterington stigao do ličnih zahteva i Venavejevi su ponovo obratili pažnju.

Gospodin Klej je uzdrhtao kad je čuo sumu koju je zaveštala njegovoj maloj školi. To je značilo mogućnost popravki, nabavki, dograđivanja, ostvarenje njegovih dugo gajenih snova.

Rođaka Mod je oduševljeno primila sve Orejljine raskošne haljine, šeširiće i ogrtače. Čak i bolesna, Orejlja je i dalje neumesno strastveno pratila najnoviju modu i redovno

nabavljala naručene haljine iz Londona. Oduvek je bila znatno – i opravdano – tašta.

Kuvarica je zaplakala kad je čula da joj je Orejlja ostavila nekoliko komada nakita, uključujući i zlatni medaljon s rubinom u obliku srca. Lord i leđi Venavej delovali su pogođeno, ali kuvarica nije bila ta koja je opasna. Ona je odavno služavka porodice; bilo je neizbežno da Orejlja prema toj ženi gaji neku naklonost. A budući takva kakva je, bila je sklona nepriličnoj velikodušnosti.

Ja sam bila ta što je opasna, jer ja sam joj bila bliža od svih. Uprkos mom sramnom početku i njihovom insistiranju da budem ponizna, lako zamenljiva sluškinja, Orejlja je istrajala i unapredila me u ličnu sobaricu, pa u družbenicu i, poslednjih meseci, u ličnu negovateljicu. Pokušavali su da me izbace nebrojenim surovostima, sitnim i krupnim. Ali Orejlja nije htela da se rastavi od mene, a ja imam moćan kapacitet da trpim.

Kad je pročitano moje ime, svi prisutni su se ukočili. Orejljini roditelji su se nakostrešili, čekali su da čuju kakvu mi je nesnosnu ekstravaganciju posthumno zaveštala. Na kraju je ispalo iznenađujuće neuvredljivo:

Ejmi Snou, pravoj prijateljici i odanoj družbenici za ovih dugih godina moje bolesti, ostavljam deset funti, sumu za koju znam da će je mudro upotrebiti da započne novi život gde god poželi. Ostavljam joj i svoj zlatni prsten s granatom i preklinjem je da ga nosi u spomen na mene. Ostavljam joj takođe i poslednju svesku za skiciranje, u koju sam zabeležila svoje utiske ove poslednje jeseni, koju mi je razvedrilo njeno prijateljstvo što je gorelo kao vatra i odagnalo jezu mog predstojećeg odlaska.

Bila sam svesna uzdaha olakšanja svuda oko sebe. Nije bilo potrebe za scenu tako brzo nakon Orejljine smrti. Prsten koji mi je ostavila bio je manje vredan od kuvaričinog medaljona – uglavnom samo sentimentalne vrednosti. Novac je bar uklonio neophodnost da odluče šta će sa mnom; znala sam da neće dodati ni peni. Sveska za skiciranje, iako veoma lična stvar, meni je značila mnogo više nego njima. Mogli su podneti da to dozvole. Ah, kako nas je sve dobro poznavala.

Deset funti. Toliko novca je gospodin Diterington ozbiljno odbrojao i stavio mi ga na dlan juče po podne. Pa mi je dao prsten i svesku za skiciranje. To su bile uspomene koje sam stavila na prst i u torbu, znajući da sutradan zauvek odlazim iz Hetvil korta. Spakovala bih se i otišla istoga časa kad je Orejlja preminula, samo da njena osećanja prema meni nisu bila tako dobro poznata u celom kraju. Da nisam bila na pogrebu, ljudi bi pričali, a Venavejevi ne trpe ogovaranja. A morala sam, naravno, biti prisutna i na čitanju testamenta, pa nisu mogli sebi dozvoliti da se vidi kako me izbacuju tako kasno. Te tanane niti vremenskog rasporeda i okolnosti omogućile su ono što se dogodilo sutradan ujutru. Odnosno jutros. Danas!

Spavala sam nemirno, rastrzana usamljenošću i strepnjom od budućnosti koju ne mogu ni da zamislim. Ali imam poverenja u Orejlju: ako je ona rekla da mogu započeti novi život s deset funti, onda ću tako i učiniti. Ta nemila mešavina poverenja i strepnje mučila me je do ujutru, kad sam s mukom ustala u mračnim zimskim senkama, pa stala uz prozor i zagledala se u horizont, u nadi da ću naći neko nadahnuće.

I tako se i dogodilo, mada ne kao što sam očekivala. Kroz povrtnjak iza kuhinje koračao je gospodin Klej.

Zaprepastila sam se. On je, naravno, otišao kući juče posle čitanja testamenta. Zašto se tako brzo vratio i zašto ide kroz

povrtnjak? Sigurno nema nikakva posla s Venavejevima, obični učitelj niskog roda?

A onda je pogledao naviše, video me i podigao ruku, usta otvorenih kao da kaže: „Ah!“, mada to naravno nisam mogla čuti. Napravio je niz pokreta izražavajući želju da mu se pridružim, potrebu za tajnošću i lepo vaspitanje odjednom. Nisam ni znala da komunikacija bez reči može biti tako sadržajna. Žurno sam se obukla, skupila na brzinu kosu, projurila tihim prolazima i izašla u povrtnjak okružen zidom.

„Možemo li negde da razgovaramo nasamo? Dalje od kuće?“, odmah me je upitao spuštenim, uzbuđenim glasom. Kakvim god da je poslom došao, očigledno je bilo suviše važno da bi se gubilo vreme na učtivost.

Stoga sam ga povelu kroz kapiju, pa na seoski put i odatle u jedan mali čestar. Niko nas neće videti zaklonjene drvećem i januarskom izmaglicom. Vetar je šaputao tajne svojim nerazumljivim jezikom. Drveće je stajalo u zagonetnoj tišini, golo i crno kao istina o Orejljinoj smrti.

On se osvrnuo oko sebe i, zadovoljan mestom, skinuo šešir. „Molim vas izvinite, gospođice Snou, što vas uznemiravam u ovako teškim trenucima. Ali, znate, zadužen sam da dođem.“

„Ko vas je zadužio, gospodine Klej?“

On kao da se zbunio sopstvenim rečima. „Gospođica Venavej.“

Srce mi je zastalo. *Kako je to moguće?*

Zavukao je ruku u ogrtač i izvadio paket. Čvrsto ga je držao i oklevao. „Pošto sam se sinoć vratio kući, osećao sam... bio sam oduševljen velikodušnim poklonom koji mi je ostavila. Sedeo sam u radnoj sobi i pisao opširno pismo gospođici Pejdz, da joj kažem za plemenitost i viziju gospođice Venavej. Gospođica Pejdz i ja smo, znate, vereni.“

„Znam, gospodine Klej, znam.“

„A onda, pa... pokušao sam kotlete.“

„Kotlete, gospodine Klej?“

„Da. Kotlete. Dinstane sa začinima i lukom, izvanredno. Izgleda da srećan obrt sudbine donosi i zdrav apetit. Zato je prošlo neko vreme dok se nisam vratio u radnu sobu da otvorim paket koji mi je poverio gospodin Diterington. Prilično je velik, ako se sećate, pa sam očekivao da sadrži mnogo pravnih dokumenata.“

Nisam mogla da se setim nikakvog paketa, onako rastrojena tokom čitanja testamenta. Ali ako mi je ostavila poslednju poruku, dala bih za nju sve što imam.

„U stvari, u paketu je bilo malo toga za mene. Izvod iz banke za narečenu sumu novca i pismo s izrazima lepih osećanja i nada u budućnost škole i moju bračnu sreću. U pismu je bila i molba. I... evo vam ovo.“ Najzad mi je pružio paket.

Na omotu je pisalo *Ejmi Snou*, poznatim, Orejlijinim rukopisom i Orejlijinim omiljenim ljubičastim mastilom. Nisam mogla da poverujem sopstvenim očima. Pogledala sam pošteno lice gospodina Kleja.

„Zamolila me je da vam ovo lično isporučim pre nego što odete iz Hetvil korta, i da niko ne sazna da sam to učinio. Nisam mogao da je izneverim.“

„Na sve je mislila“, rekoh tihim glasom.

„Vi ste joj mnogo značili. Želim vam sreću, gospođice Snou. Nadam se da ćete me ubrojiti među prijatelje, barem, kuda god da odete.“

Naklonio mi se, ja sam se njemu poklonila pa smo se rastali. Poželeo mi je srećan put, a ja njemu sve najbolje sa školom. Imala sam snažan osećaj da više nikad neću videti dobrog gospodina Kleja.

Nisam oklevala. Obukla sam se i napola spakovala. Kad bih mogla da odem pre no što sretnem Venavejeve, to bi i mene i njih poštedelo poslednjih neprijatnosti. Ali najpre me je uhvatilo nestrpljenje da ovo nekako objasnim. Žurno sam otvorila paket i izvadila koverat. U njemu je bio svežanj novčanica koje nisam prebrojala, i pismo, koje sam odmah pročitala. Nisam se usuđivala da ga čitam u kući; čak ni u svojoj sobi nisam imala privatnosti. Zato sam ostala u šumarku i, na slabom svetlu čitala, drhteći, nesposobna da poverujem u reči preda mnom.

A onda sam požurila nazad. Dovršila sam pakovanje, zakopčala putnu torbu i začesljala oblak tamne kose, spremajući se na put.

Srce mi je skoro iskočilo iz grudi kad su se vrata sobe naglo otvorila. Okrenula sam se i ugledala lorda Venaveja kako mi se prikrada, posivelog u licu, uzdrhtalih brkova.

„Ti!“, izustio je promuklim glasom, prošao rukom kroz kosu, pa je stavio u džep, pa je ponovo izvukao, stisnutu u pesnicu, pa ponovo zavukao u džep. „Tu si, a ne treba da budeš, nikad nije trebalo da budeš ovde. Ko si ti, uopšte? Koristila si moju bezazlenu devojčicu mekog srca. Podvukla si joj se pod kožu. Ostala si ovde, gde nisi bila dobrodošla. Smutljivice! Skitnice! Nikogovičko! Trebalo je *ti* da umreš, a ne ona. Čuvali smo je i negovali, ali razbolela se kao ruža. A ti si bila otrov u njenom uhu. Nisi joj bila dolično društvo. Možda bi i poživela da si je ostavila na miru, ali nisi. *Nisi!*“

Nikada ga ranije nisam čula da tako govori. Zapravo, retko sam ga čula da uopšte govori – obično smo izbegavali jedno drugo što je više moguće. Najčešće je njegova žena bila moja mučiteljka; od *nje* sam nebrojeno puta čula kako pogrešno dete raste zdravo, da su Orejliji predodređeni sjaj i slava, a da je mene trebalo ostaviti da umrem u snegu. Lord

Venavej je, za razliku od nje, samo bio tu i čuteći izražavao neodobranje – kao kišni oblak na izletu. Ali sad je taj čovek bio ovde, u mojoj sobi, gnevan i očajan, pa sam se uzбудila i uplašila. Ustuknula sam.

„Šta ti je to tu?“, hteo je da zna, progurao se pored mene i zgrabio moju putnu torbu.

Dah mi se presekao od užasa. Dragoceni paket! Ne smem ga izgubiti pre nego što sam i videla šta je u njemu. Ne smem izneveriti Orejlju već na samom početku!

Barem je koverat bio na bezbednom, u mojoj suknji. Nagonski sam pomerila ruku ka njemu i osetila kako papir šušti. Lord Venavej je zurio u mene i u jednom užasnom trenutku pomislila sam da će me zgrabiti za ruku i naći pismo i novac. Ali on je počeo da mi pretura po torbi – oh kako je to bio ponižavajući nasrtaj. Odeća, knjige, donje rublje (zatvorila sam oči, obamrla od poniženja) i stara pisma – sve je to bacao u vazduh pa je padalo po krevetu dok je gundao gorljivo pretražujući. Našao je paket u tren oka.

„Šta je ovo?“, zapovednički me je upitao videvši Orejljin rukopis na omotu.

Morala sam nešto da kažem. „Rođendanski poklon. Od Orejlje.“

„Rođendanski poklon? Pa ti nemaš rođendan. Tvoje rođene nije vredno obeležavanja.“ Gledao me je pravo u oči.

Neću se dati. Čula sam i gore stvari.

„Imale smo običaj da slavimo moj izmišljeni rođendan. Onaj dan kad sam nađena. Bio je nekoliko dana pre nego što je... što je...“ Na oči su mi navrle suze. Ni za šta ne svetu nisam mogla da izgovorim reč *umrla*. „Zadržala sam ga“, nastavila sam s mukom, „da imam nešto od nje posle... posle...“

Prestravljena, videla sam kako ga okreće u rukama, kao da će ga otvoriti.

„Ne!“ Nisam mogla da se obuzdam. Pružila sam ruku da ga uzmem, a on me je snažno odgurnuo.

Pocepao je papir, a ja sam gledala, ojađena i bespomoćna. Iz paketa je ispala neka tanana zelena tkanina, nežna i žensvena, možda ukrašena vezom, nisam mogla da razaznam onako preneražena. I to je bacio. Omotač je pao na krevet, a zelena tkanina skliznula na pod.

„Napolje!“, prosiktao je. „Izlazi iz moje kuće i ne vraćaj se. Predugo smo trpeli tvoje neprijatno prisustvo. Sad Orejlije više nema, i s njom je umrla svaka naklonost prema tebi. Ako ikada više kročiš na ovo imanje, znaj da ću pozvati policiju i skloniće te zauvek.“

Drhteći, pokupila sam svoje stvari. Ovoga puta ih nisam pažljivo slagala – samo sam ih natrpala kako bilo. U torbu sam najpre gurnula onu zelenu tkaninu i pocepani omot, a onda sve ostalo preko toga, dok me je on gledao kako petljam sa stvarima. Jedina misao mi je bila da umaknem a da ne otkriju ono što mi je Orejlija ostavila. Tako sam se loše spakovala da sam jedva zatvorila torbu; odozgo je virila moja stara siva haljina.

Nije bilo opraštanja. Čak ni kuvarica nije došla da me isprati, mada mislim da su joj zabranili. Vrata su se za mnom zalupila i obrela sam se na tom dugom, pravom drumu, dok mi je kosa još pucketala od četkanja. Ali novac i pismo nisu otkriveni, a paket je i dalje moj. To je jedino bilo važno.